

Hogyan esett János a folyóba?

Részlet a szerző „ESŐ” című regényéből

Acs József rajzaival

Sok ügyesség, sok hozzáértés kellett, hogy Marci kiszökhessen. Először is Balázs apó, mint rendesen, dühösen jött haza. A földet járt és úgy látta, hogy ha pár napon belül nem lesz eső, akkor a kukoricának vége.

A szárazságról semmit sem beszélt és a házbeliek sem emlegetik. Marci anyja, mint mindig, csendesen végzi a dolgát. Katica néni a sarokban ül (ünnep közeledik, tehát böjtöl és imádkozik) és nem meri még említeni sem a szárazságot, mert még jól emlékszik, mi mindent mondott Balázs apó a szárazságra. Szent Jánosra, meg a többi szentre. Marci pedig? Olyan fontoskodva ráncolja a homlokát, mintha a világ minden mértan-tudománvát bekanalazta volna. Márpedig ez egy cseppet sem könnyű. Tehát Marci már a vacsora alatt ásztózik és fáradtan le-lecsukja szemét. Hadd lássa Balázs apó, hogy a fia szörnyen kifáradt és hogy a feje szinte megdagadt a rengeteg mértani szabálytól, tételtől és képlettől!

De Balázs apó nem lát semmit. Ez a pokoli százarság kínozza most is. Be sem fejezi vacsoráját, máris kimegy. Lesi, lesz-e eső, fúj és káromkodik az utcán, a szomszédokkal együtt.

A fia pedig csoda-hirtelen nagyon éber lesz. Az utolsó falatot már úgy nyeli mint a gödény. Vízet sem iszik s máris a küszöbön van.

Derült, meleg, csillagos az éjszaka. Esőnek se híre, se hamva. Marci egyébként nem törődik az esővel, elég, ha Balázs apó veszködik vele. És elég, hogy Balázs apó nem ment messzire. Itt áll az utcán, a ház előtt. A szomszédok körülfogták. A sötétben néhány cigaretta parázslík. No, Marci, lássuk, hány zsákkal telik! Hogy mész most úgy ki, hogy az apád észre ne vegyen?

Ki lehet menni jobbról is, balról is a szomszédos udvarokon át és olyan helyen jutni az utcára, ameddig Balázs apó nem lát el. Balra a kövér Julia néni udvara van. A kerítése alacsony, könnyű átugrani és pillanatok alatt az utcára juthat az ember. Csak hogy baj is van. Ez a baj az özvegyasszony Morcos nevű kutyája. Marci a falu egy kutyájától sem fél, de Julia néni Morcosa alattomos dög. Elbújik valahová és hallgat. Egyszer csak váratlanul előugrik, ugat és olyan lármát csap, hogy felébreszti az egész falut.

Az ugatásra persze kirohan a kövér Julia néni, visít, ordítózik: Segítség! Tolvaj! Gyilkos! Az üvöltésre összeszaladnak a szomszédok, lehet hogy még Balázs apó is. Marci-val is így történt egyszer, de szerencséje volt. Sikerült kereket oldania, még mielőtt a szomszédok odaértek volna. Julia néni még ma is széltében-hosszában meséli, hogy három állig felfegyverzett, bekormozott képű tolvaj el akarta lopni tőle az ura, a megholdogult Lovró óráját, meg a csizmáját. Julia néni szereti a hátborzongató, elképesztő meséket. Nem tanácsos összetűzni vele, sem éjjel átmenni az udvarán. Jobb lesz tehát jobbra menni a plébánia udvarán és kertjén keresztül.

A plébános udvarát és kertjét alacsony téglakerítés övezi. A kert tele van zöld fával, veteménnyel. A plébánia körül jó nedves a talaj, úgyhogy ott nem is igen lehet észrevenni ezt a szörnyű szárazságot.

Marci fönt a falon észreveszi, hogy a házban minden lámpát eloltottak már. Ebből arra következtet, hogy a plébános ma este korán lefeküdt, tehát közvetlenül a ház mellett is kijuthat az utcára, nem kell ivben megkerülnie a kertet és a gyümölcsöst.

Éppen hogy a ház mellé osont, nyílik az udvari tornácra szolgáló ajtó és valami fehérbe öltözött jelenség lép ki rajta. A főtisztelendő plébános úr, aki kissé szokatlanul, sőt nevetségesen hat ingben-gatyában. De Marci nem mer nevetni, hanem elbújik a tornác előtti farakás mögé. Szörnyen fél, hogy a plébánosnak esetleg észbe jut sétálni az udvaron. Akkor pedig észreveszi, hisz nincs hová bújni.

De a plébános a tornácra marad. Ideoda topog mezítlábalával a kőkockákon, nagyokat fúj (alighanem melege van) és szorgalmasan vakargatja hol a hátát, hol a tarkóját, hol meg tekintélyes nagyságú pocakját. Majd megáll a fal egyik bemélyedése előtt — úgy látszik, ott valamikor ablak volt, amit befalaztak —, és szorgalmasan vakargatva a hátát, megfordul, körülnéz az udvaron, azután meg a vakablakból kezdi leszedni a virágcserepeket.

Amikor a virágokat mind leszedte, Marcinak úgy tűnik, hogy valami csillogót lát a falon. Ez a valami nagyon hasonlít a konyhaórára.

A plébános gyufát gyújt. Az imbolygó fényben Marci most világosabban látja a szokatlan formájú órát és nagyon csodálkozik, hogy miért van ez az óra kint és hogy a plébános miért takarja el virágcserepekkel.

De mégjobban csodálkozik, amikor meghallja a pap félhangos dörmögését. Azon csodálkozik, hogy olyan szót hall, amit eddig káromkodásnak tartott. A plébános ugyanis mérgesen morog: „A szentségit!”, ami Marcit nagyon meglepi. De erről is hamarosan megfeledkezik, mert még meglepőbbek a pap következő szavai:

— Hétszázhatvan. Száraz és derült.

Ez a „száraz és derült” alighanem a szárazságra vonatkozik. Amíg a plébános foltonosan vakarózva visszarakja a virágcserepeket a helyükre és eltakarja a különös órát, Marcinak egy gondolat villan az eszébe:

— Hiszen ez az esőcsináló masina! Most már tudom, miről beszélt a harangozó!

A plébános úgy látszik álmos. Ásít vagy kettőt, vakarózik kicsit, az eget bámulja és aztán bemegy. Marcinak sikerül észrevétlenül elosonni a ház mellett. Bakalája Jójó már várja az utcán.

— Jójó, láttam az esőcsináló masinát!

— Úgy-e, ott van a vakablakban? Tudom. Csak erről egy szót se senkinek!

— Miért?

— Mit tudom én! Ez valami titok. Tudod, hogy a nagybátyám majd megvert miatta.

Megindultak a folyó felé, persze, a falu jobboldalán, hogy ne kelljen eimenni Marciék háza előtt, mert a mérges Balázs apó még mindig kint ült. Útközben megbeszélték mi minden történt, mióta elváltak. Nem volt semmi fontosabb esemény. Marci azt mesélte, mennyi fufangra volt szükség, hogy kiszökhessen otthonról és ismét megemlítette, hogy erről ne beszéljen.

Jójó nem jár gimnáziumba és nincs pótvizsgálója számtanból. Így hát bármikor eljőhet hazulról és ügyeleghet, amennyit csak akar. Az egyetlen újság, amit tud; az, hogy Matyi bácsi ma este alighanem leissza magát a sárga földig. Jójó éppen ezekkel a szavakkal mondja, márpedig ő tudja, mit jelent az, hogy Matyi bácsi „a sárga földig” leissza magát. Az öreg többé-kevésbé mindig részeg, de amikor „a sárga földig” ittas, olyankor az országúton bitangol, szomorúan, elgondolkozva („hja, ez, hja, az”) és szeret együtt lenni Honvéd Joszinával. De ma este Joszina is berúg. Jójó azt mondta, látta őket mikor bementek a kocsmába.

Hát ez a szárazság valóban utálatos, szinte elviselhetetlen. De ha nem volna szárazság, ha mondjuk, felhők úsznának az égen, lenne-e ilyen szép holdvilágos éjszaka?

Lám, az országút milyen fehér! Milyen végtelennek látszik a holdfényben! Egész a hegyekig nyúlik. A hegyek pedig feketén meredeznek a Völgy előtt. Csúcsaik mögött távoli felhők villannak fel a szárazvillámok fényétől.

A folyó csendesen, lustán hömpölyög. A Hold, mint valami tükörben, nézi magát benne. A víz hallgat és lassan folyik át a híd alatt. Fénylő, apró hullámok táncolnak a hátán, Sóle csónakja mellett.

Minden világos, minden derült, vonzó. Csak János, a faszent emelkedik ki ebből a képből, ott a híd mellett. Hátat fordít a Holdnak és árnyékot borít rá a korhadt tető. Csak imára kulcsolt fajakén csillan meg a holdsugár. János titokzatosnak látszik, szinte úgy érzi az ember, hogy utána fordul a homályban és hogy a következő pillanatban kinyitja a száját és rákiált: „Hová mégy? Térdelj ide és imádkozz!”

A fiúk nagy ívben megkerülik Jánost és kezdenek lemászni a töltésről, ott, a híd mellett. A víz felé igyekeznek. Ekkor az éjszakából rekedt, szaggatott hangok hatolnak hozzájuk. Valaki kiabál:

— Kicsoda? Még hogy én? Hej haj...

Lehasalnak a töltésre és végignéznek az országúton. Két árnyék, két ember jön az úton a híd felé. Még meglehetősen messze vannak; az arcukat nem lehet kivenni, csak sötét körvonalaik látszanak a holdfényben.

Szokatlan formájúak ezek az emberek és még szokatlanabb a járásuk. Lám, az a nagyobbik előreszalad, mintha ki akarna futni a világból. Majd megáll, meginog, újra megindul, de ezúttal nem az út hosszában, hanem oldalra. Közben hadonáz és ordít:

— Kicsoda? Még hogy én?!

A másik árnyék — a kisebb — biztosabban megy, nem botladozik és nem hadonáz. Szilárdabban jár, de nini, lábát ide-oda hányja, hogy szinte leng. Mikor fölemeli jobblábát, testét balra hajlítja, mikor pedig a balt emeli fel, jobbra hajol.

És így megy ez folyton: jobb-bal- klap-klap, lépked és leng, mint az óra sétálója. Néha-néha az a nagyobbik véletlenül meglöki. Ilyenkor a sétáló megáll féllábon, kicsit inog, míg meg nem találja az egyensúlyt s azután ismét klap-klap, lépked tovább. Néha vonogatja a vállát, „hja!”, szét tárja a karját és megy.

Olyan, mint valami kacsa. De nem! A kacsa kövér és fehér. Inkább olyan, mint egy varjú. De nem is varjú, hisz a varjú

méltóságteljes és nem lépked ilyen nevetségesen! Olyan, mint valami madárijesztő valamelyik kertben, amely elhagyta a helyét és megindult az úton. Nos, hát ilyen a sovány Bakalája Matyi bácsi, amikor a nyári éjszakában részegen baktat az országúton Honvéd Jozsinával.

A részeg Jozsina ordít, kiabál és ki tudja hányadszor bizonygatja, hogy ő — kicsoda? még hogy én? — a világon senkitől sem fél.

— Mit? A hatóság? Engem? ... Hej-haj! ... Nem félek én senkitől! Én Honvéd Jozsina ... Senkitől, érted?!

Hogy bebizonyítsa, hevesen szétlendíti karját. Erre elveszti az egyensúlyt és végigvágódik az úton.

Matyi harangozó megáll mellette, széttárja a karját — hja! — és segít neki talpra állni. Már a lapuló fiúk közelében vannak, alig néhány méterre Szent Jánostól, úgy-hogy a gyerekek hallják a harangozó békítő hangját:

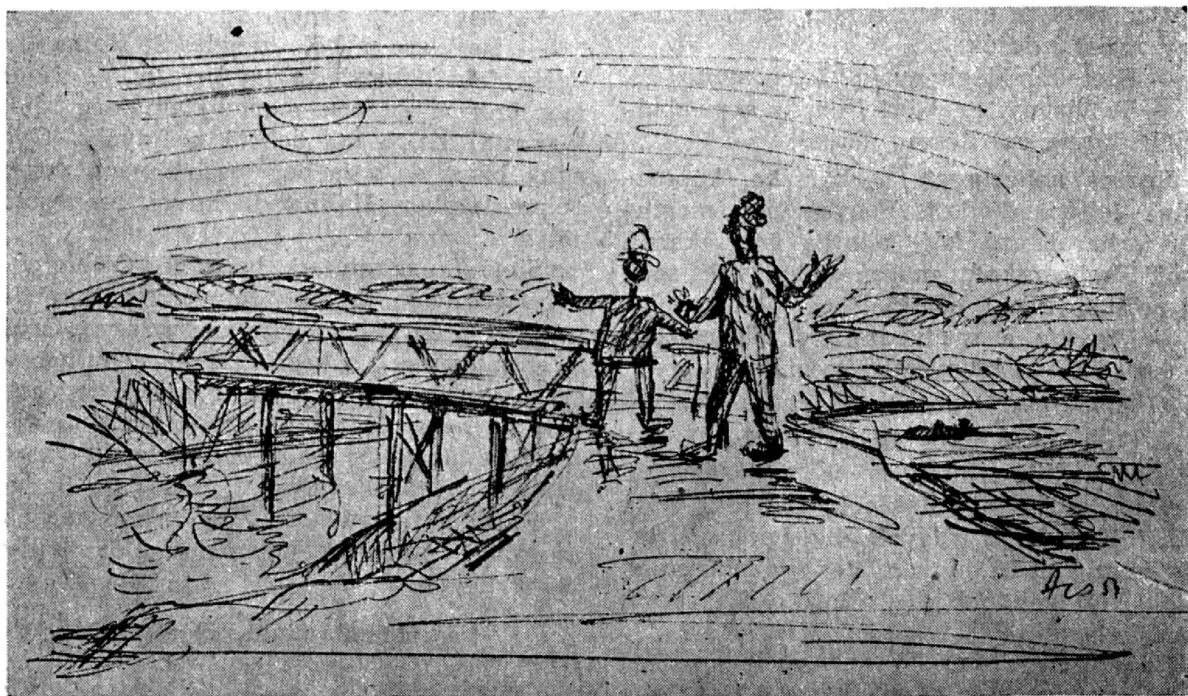
kor Jozsina azonmód részegen nekitámaszkodik a faszentnek. Ahogyan a harangozó nekizökkent Jozsinának, mind a hárman, ő is, Jozsina is és Szent János is lezuhantak a porba. János — mint minden fabáb — tompán koppant.

Elsőnek Bakalája Matyi tápászkodik fel. Mint afféle rendszerető ember, leporolja a ruháját és pajtásához fordul. Ezúttal szokatlanul nagy hangon:

— Te barom! Mit gondolsz, te részeg disznó? Nem oszlop ez hé, hanem szent! Tudod-e, hogy ezért megver majd az isten! Hja! Nagy vitéz vagy, mondhatom! Tedd vissza rögtön a szentet, te gyáva kutya!

Jozsina lassan, nagynehezen, Szent Jánosra támaszkodva feltápászkodik. Sose hitte volna, hogy a harangozó ilyen hangos is mer lenni, hogy őt ennyire leszidja. Megsértődött. Szörnyen megsértődött:

— Gyáva? Kicsoda?! Még hogy én?! Hát kitől félek én? ... Elviszem és Szent Jánost akár a plébánoshoz is... a népbizottságba

— Hát jó. Nem félsz te senkitől, tudom én azt. Csak az istent féld és Szent Jánost! Hja!

Jozsina meginog és sértődötten ordítja a harangozó arcába:

— Kicsoda? Még hogy én? ... Szent Jánost? ... Haj-haj! ... Na majd én megmutatom neki!

Botladozva, támolyogva nekilődül, egyenesen Szent János felé. A harangozó megijed. Egyenletes klip-klap lépései ütemüket veszítik. Kacsázva szakad a barátja után, hogy megállítsa. Pont akkor éri utól, ami-

is... a püspökhöz is... Viszem én, ahova csak akarod! Majd meglátod, hogy Honvéd Jozsina senkitől sem fél!

Jánossal a kezében botorkálni kezd, de nem a falu, hanem az országút széle felé. Már ügylászott, hogy legurul a töltésről, de váratlanul megáll, oldalt fordul és megindul — a híd irányába.

A hídon jobbra-balra támolyog. A harangozó szétárt karokkal, remülten nézi, majd teljes erővel utána iramodik.

— Megállj, te bolond! Be vagy te rúgva?

Persze, hogy be van rúgva, méghozzá nem is kicsit. A hídon meg sem tudott állni.

Egy pillanat múlva olyan bizonytalanul és olyan hirtelen rohan a híd karfája felé, hogy Marci ijedten szorítja meg Jójó karját.

— Beleesik!

Matyi bácsi az utolsó pillanatban utólérte és megragadta Joszina nadrágját. Joszina már a korláton lógott s ha Matyi utól nem éri, bizony, vége. Joszina kezéből kiesett Szent János, rendületlenül összetett kézzel, fejfelé előre bezuhant a folyóba és elmerült. Hamarosan azonban a felszínre került. A holdfényben csillogó karikák, fénylő cseppecskék ragyogtak körülötte. Matyi bácsi rémülten bámult utána. Joszina szétterpesztett lábbal ült a hídon s ugylátszik, még nem fogta fel, hogy mi történt.

— Te ördög, te bitang, te gazember! — böszült föl a különben csendes, nyugodt harangozó. — Mit tettél? A szentet, a falu véd-szentjét bedobtad a vízbe!

Joszina most nem ordított. Csendesen, ártatlan pófával beszélt, mintha csodálkozna, hogy miért szidják:

— Kicsoda? Méghogy én? Isten ments!...

— Te bizony, te ökör! Nem is a megboldogult öregapám! Részeg dicszó!

Joszina nehézkesen a karfába kapaszkodva feltápáskodott. Fenyegetően megindult a harangozó felé, mintha szét akarná tépni. Tagbaszakadt, magas ember volt, sokkal erősebb Matyi bácsinál.

— Vigyázz a nyelvedre, hé! Ki részeg? Na oszt, ha bedobtam, mi lesz akkor?

A folyó felé fordult:

— Szerencsés utat, János!... Nahát, János ténnet, de ennek is te vagy az oka. Csak egy szót szólj valakinek, oszt te is inész utána! Tudod, ki vagyok, hej-haj!... Usztasa nem voltam, ugyan, de gyilkoni én is tudok! Hát gondold meg! Most pedig gyere, danoljunk

Megindult a hídról és Matyi bácsit vonszolta maga után. Az öreg alázatosan vont egyet a vállán.

— Hja — mondotta szomorúan bólongatva.

Gyorsabban mentek le a hídról, mint ahogy jöttek. Ugylátszik, a szerencsétlenség kissé kijózanította őket. Joszina részeg volt most is, de igyekezett biztosabban lépkedni és minél előbb messze lenni a hídtól. Néha még meg is fordult, vizsgálta, nem látta-e valaki. Mikor már a hidat jól elhagyták, dalolni kezdett. Túl hangosan, feltűnően dalolt, mintha önmagát bátorítaná:

Nótázás közben Matyi bácsihoz fordult:

— Aki egy szót szól Jánosról, azt megölöm.

A harangozó alázatosan vonogatta a vállát:

— Hja, rühös a világ

... A fiúk szinte lélekzeni sem mertek. Lapultak a töltésen és nézték a cirkuszt. Elsőnek Marci tért magához. Megkérdezte Jójót:

— Mit szólsz ehhez?

— Baj lesz ebből, meglásd! Holnap az egész falu Jánost fogja keresni... Ne is menjünk le a vízre, mert valaki még ránk-foghatja, hogy mi dobtuk a folyóba. Gyerünk haza, és pófa be! Joszina bácsi veszedelmes ember. Hallottad, mivel fenyegetőzött?

Sietve megindultak hazafelé. Otthagyták a holdfényben csillogó folyót. A vízen Nepomuki Szent János úszott csendesen. Örök-ké összekulcsolt fakeze kiállott a hullámokból s valahányszor valami hal a levegőbe vetette magát és megmozgatta a vizet, meg-lendült János is, majd úszott tovább csendesen.

Pedig a szerencsétlen faszentnek másnap az esőért könyörgő körmenet élén kellett volna lennie.

(Szerbből fordította: Hornyák János)

A kedvezményes előfizetést meghosszabbítottuk május 5-ig.